

*Ó, ez a szemrehuzott kalap és felöltő is
bizony láttak jobb napokat. S a most az
októberi párába fuló ágak közt reménytelenül
kutató tekintet is bátrabb volt valamikor.*

*De mire várni még? Itt minden olyan sivár,
mint kirándulóhely, honnan csak üres dobozokat
és szeméttel hagyva elvonult a vidám csapat,
vagy mint külvárosi ház, amit bontanak.*

*Igen, az ember sorsa ott az én sorsom is. Mint ő,
duzzadó málhákkal rohantam én is a város felé.
Könyvekkel s jó falatokkal, miket szeretett
asszonyi kéz, anyja, nővér vagy feleség csomagolt.*

*És mint ő, ismertem én is a rideg várótermeket,
vagy a lépcsőt, mely idegen szobába vitt.
S „köszönöm jól“, válaszoltam a közömbös barátnak
könnyed mosolyba rejtve rettegésemet.*

*Most itt ül, ősz az árnyéka. Az omló ég, mint
nyirkéreg oly fehér s a didergő fák
veszélyt neszelő aprómarha-nyájként
riadtan borzolják sárguló lombjaikat..*

*De nem történik semmi. Mozdulatlan a park
és szürke, mint kórterem. Amott messze a sétány
végén kialudt már a nyári csillogás
s az emberre csendesen borul az alkonyat.*

MIVEL FOGLALKOZIK EGY SZÉKELY FALU?

Irta: INCZE LAJOS

Önálló fejezet szerző kiadásra kész falukutató művéből.

Legnagyobb kérdések közé tartozik: meghatározni, hogy mivel foglalkozik a falu. Jóllehet mindenkinek van főfoglalkozása, de az emberek mindennel foglalkoznak, amivel pénzt lehet szerezni. A családok foglalkozás szerinti csoportosítása tehát csak általános benyomás, vagy hivatalos elkönyvelés után történhetik. Ez azonban csak megközelíti a valóságot.

A családfők kimutatásában Parajdon 685 család szerepel. Ebből 393 népi magyar család, 83 magyar cigánycsalád (ha családnak tekintjük a máról-holnapra megváltoztatható kényszeregyüttélést; a fiatal cigányok között meglehetősen rendezetlen viszonyok uralkodnak: alkalmi együttélés kereset idején, egyfittlakás télire), 37 magyar ajku keresztény iparos- és kereskedőcsalád, 31 többségi tisztviselőcsalád, 27 zsidó család, 17 magyar értelmiségi család és 7 sátoros cigánycsalád.

Ez nagyjából meg is adja a foglalkozásbeli megoszlás vázlatát. Kereskedés bőven van a faluban. Három elem verseng egymással: zsidó, magyarosult és magyar. Részletesen így áll a helyzet: 10 vegyes-

kereskedés (5 zsidó, 1 német); 8 italmérés (3 zsidó); 2 szesznagykereskedő (1 zsidó); 2 fanagyekereskedő (zsidók); 2 vendéglő; 1 szövet- és rövidárúüzlet és 1 műszaki lerakat.

A puszta számok nem mondanak sokat. De aki ismeri a helyzetet, az elszomorodik, hogy mi van a számbeli arányok mögött. Az arányszám nem fejezi ki hűen a tényleges helyzetet.

A kereskedők aránylag csekély számának szomorú a magyarázata: mintegy 8-10 évvel ezelőtt hallgatólagos megegyezés jött létre a parajdi kereskedők körében; felosztották maguk között a kereskedelmi ágakat olyan formán, hogy ki-ki egy ágra helyezett főleg súlyt; egy-egy nagymennyiségben fogyó cikket csak egy bizonyos kereskedőnél lehet kapni. Ezáltal kizárták a tisztességes versenyt, következésképpen az árak egyszerre magasra szöktek. Új üzletek nyitása pedig több súlyos okból kifolyólag lehetetlen.

A nagyipart egy téglá- és cserépgyár meg egy üzembe nem helyezett aragonitcsiszoló képviseli.

A kisipar elég szép számu képviselőre talált. Itt meg az a baj, hogy a kisiparos nagy ügyességet és jó beosztást kell tanúsítson, ha ipar után családostól meg akar élni. Számuk: 9 cipész dolgozik, de többen vannak, akik más kereset után néztek; — 5 kovács (2 cigány, akik szegény alapon dolgoznak); — 4 asztalos; — 4 mészáros; — 4 szabó (1 zsidó); — 3 kőműves. Több kőfaragó és kőműves megelégszik alkalmi keresettel, vagy egészen abba is hagyta. 2 lakatos; — 2 borbély 1 női fodrász (zsidó); — 1 ács, és sok iparral nem rendelkező faragó; 1 szijgyártó; — 1 pék és 1 szücs. Ezek azonban csak számok. A lelket az adná, ha mindeniknél lehetséges volna feltüntetni, hogy mivel egészíti ki keresetét, milyen segédeszközökhöz nyúl, hogy életszínvonalát próbálja emelni vagy legalább biztosítani. Többnek van háza, kertje, sőt földje is. Többen vannak, akik a foglalkozásokat párosítják.

Igy tagozódik a középosztály, mely itt — felsőbb réteg hiányában — egymaga tetézi be a népi rétegeket. A népi osztály még ennél is bizonytalanabb csoportokra különül, melyek nem csupán foglalkozásbeli különbséget jelentenek, hanem egyuttal vagyoni helyzetet is jelölnek.

A 393 népi család foglalkozás szerinti megoszlása lehangoló. Egyes csoportok aránya súlyos társadalmi és egyben gazdasági helyzetről rántja le a leplet. Megoszlásuk: földműves család 221; — napszámos, tenyeres munkás 97; — fuvaros, szekeres 27; — különféle pásztor 29; — ács, fafaragó 9; — nincstelen (háza sincs, cselédkedik) 9; — kovács 3; — molnár 2; — kőfaragó, mészáros, asztalos, vállalkozó 1-1. — Vándorkereskedő egy sincs.

A helyzet súlyos. Az első csoport jelentene valami vigaszt, ha nagyobb része nem három holdas törpebirtokos volna. A tenyeres munkások legtöbb esetben van saját háza és kis kertje. A fuvarosoké bizonytalan csoport. Ezeknek is van némi birtokuk, amit ilyen befektetésképpen akarnak értékesíteni. Számuk nem állandó, de maguk is kicserélődnek: aki beleún, félbenhagyja és mások váltják fel. Állandó fuvaros alig akad tiz. A pásztor emberek között vannak állandó foglalkozású majorcások, alkalmi juhászok, hivatásos tinó- és tehénpásztorok, de vannak évről évre jelentkező fűpásztorok, kecske-, disznó- és tehénpásztorok is. Számuk nem nagy. Ennyire mindig szükség van. Nem annyira jó kereseti lehetőség, hogy a kínálat nagyobb legyen a keresletnél. A fafaragás ma már nem meghatározó foglalkozás, de egyesek általa keresik meg készpénzkiadásuk legnagyobb részét. A nincstelenek elhagyott emberek, kiknek munkabírásukon kívül semmi más értékelhetőjük nincs.

Egész életüket cselédkedéssel töltik a kiemelkedés legkisebb reménye nélkül. Soha nem lehet semmijük, mert soha nincs miből félre tenni. Évi bérük nem elég arra, hogy emberi életet biztosítsanak maguknak. Az a sorsuk, hogy kívülről szemléljék a társadalmat, a csendesebben vagy haragosabban zúgó életet, melybe nagyon szívesen belépnének akkor is, ha az átkozottul rossz. A többi csoportok a polgárosodás kezdetét jelentik, mely nálunk alaposan megkésett. Még ezek sem jelentenek újabb életigényeket, új kiélési formát. Legtöbb esetben kizárólag kereseti ágat jelentenek anélkül, hogy az valamiben meglátszana. Még annyira sem hat ki, hogy a ruházzkodásban észrevehető különbségeket támasszon. Ezek a polgárosodó magyarok esetlenek, járatlanok és gyámoltalanok. Elveszítették azt a magabiztosságot, amit a föld jelent, de nem tudták bedolgozni magukat a felül terpeszkedő osztálytudatos rétegekbe. Csüngenek a két réteg között. Ők érzik leginkább a mérhetetlen távolságot, mely a föld népe és a ráülepedett középosztály között van. Ismételten megrohazzák a polgári életet, de legtöbbször kiszorulnak onnan. Visszahullanak az osztályuralmát és tekintélyét feltő középosztály lábai elé, de kívül a paraszti élet határain. Magyar gondolatból sarjadó létük nehezen tör utat magának felfelé.

Háziipar

A háziipar, mely hajdan nemcsak a készpénzkiadásokat csökkentette azáltal, hogy egyes szükségleti cikkekét maga állított elő egyéb munkára nem fordítható időben, hanem eredeti szint kevert a népi életbe azzal, hogy formába öntötte a lelkek mélyén századok óta szunnyadó ősi álmat, most átalakulások és változások előtt áll. Nem lehetne azt mondani, hogy ki fog pusztulni, de egyelőre már megállapítható, hogy úgy a termelés, mint a háziipari termék kezd elveszíteni zárt népi jellegét és mind inkább feloldódik valamely tágabb keretek között. Az idő kezd elcsodorni a különleges díszítéseket. A sietés falun is teret hódít: nincs idő felciccomázni a körülvevő tárgyakat, jól vannak azok úgy is, csak használni lehessen. A népi kéz mind ritkábban remekel. A nép fia nem érez akkora szükségletet a benne ébredő álmok kivetítésére. Nem tartja érdemesnek mással is közölni, hiszen ugysem értenék meg. Hiába metszi fába örömet és bánatát, hiába írja kőre lelke arányos elrendezését, hiába rója fel teljes érzelmi világát. A világ közömbös. Eddig is az volt. De eddig neki nem volt szüksége senki megértésére.

A leegyszerűsített élet már nem kíván díszes kereteket. Csak célszerűséget követel, semmi mást. A falusi élet pedig lassan színét veszti. Olyan, mintha kedvetlenekké lettek volna az emberek, mintha úgyszólván mindegy volna, akármi történik.

Ez a hihetetlen arányú forradalom először a háziipar női ágait dulta fel. Érezhető volt már a háború után. Lehetett látni, hogy itt valami készül. A fejlődésben beállott törés nem suhan el nyomtalanul egyetlen életmegnyilvánulás fölött sem. A háziipar, mely még a közelmúltban is színpompába burkolta a falut nálunk, a hasznosság elvének nyomása alá került. Ez a nép ma is minden szépet megcsinál, ami kell; ami nélkülözhető, rendszerint elmarad.

Az egykedvűség első sorban a szövés-fonáson látszott meg. Az anyagok közül kezdett eltűnni a len, majd a kender és helyét a gyapot vette át. A gyapju szerepe is kisebb lett, alkalmazása egyszerűbb. Olcsó bolti áruk tolultak a háziszöttesek helyébe. A szövés-fonás alól magukat felszabadító asszonyokat mezei munkára fogták. Nagy eltóladások állottak be az életkeretekben. Napról-napra jobban szembeötlött, hogy rongyos falu. Az anyag kicserélése természetesen a megmunkálás,

feldolgozás változását hozta maga után. A gyönyörű bors-himes és utánozhatatlan táblás szövés divatját multa. A régi asszonyok nagyszerűen értettek ahhoz, mikép' adják meg a lakás díszét. Kétnyüstös gyolcsuk, háromnyüstös bors-himes terítőik, függönyeik, négynyüstös ponyvahimes és ötnyüstös táblás szövéseik megannyi büszkesége volt leányuk hozományának. Egy-egy szövésnek több változatát és színkeverését ismerték. Csak négynyüstösben libaszemes, buzahimes, macskanyomos és fenyőágas szövést különböztettek meg. Ma jóval kevesebb a varrás és himzés is. A széles csipkéket mindenütt keskenyek váltják fel. Gyapjuból és hárászból kötött ruhadarabokat mind ritkábban lehet látni.

Úgyes gazdasszonyok szép összegeket csináltak régebb posztó- és csergekészítésből.¹ Ma legritkább eset, hogy parajdi asszonynak eladó posztója vagy csergéje legyen, sőt gyakran idegenektől kell vegyen.

A női ruházkodás anyaga is tarka bolti holmi lett. Nem törekednek a hagyományos színhatások megőrzésére. Az egyéni ízlés (nevezik így) túllépte a hagyományok kereteit, nemcsak az anyag és szín megválasztásában, de a szabásban is. Más ruhadarabok kerültek forgalomba. Uralkodó szempont lett, hogy hamar fel lehessen venni, ne piszkolódjék, könnyen lehessen dolgozni benne.

A forrongás a háziipar férfiágait sem kímélte. Nemcsak a diszitő minták egyszerűsödtek le és maradoztak el lassan, de az egyes gyártási műveletek is személyi korlátozódást szenvedtek, elkülönültek. Ma nem minden gazda tud furni-faragni, ami nem is olyan rég elemi szükséglet volt. Nem is érzi hiányát; addig csinál egyebet, amit viszont ő tud jobban. Régebb mindenki maga állította elő szerszámaikat: gereblyét, fából készült fenkötököt, falapátot, eszközök nyeleit, sulykot, guzsalyt, mosógépet, sőt motolát, vetőszegyet, tekerőlevelet is. Csupán a finomabb szövőberendezéseket csináltatták mással, mint: kézzel vagy lábbal hajtott fonókerék, csörlő, osztóváta. Mindent cifráztak a kaszanyéltől az utolsó füttykősig. Diszítés semmi kezebeliről nem hiányozhatott.

Idők folyamán az élet annyira igénybe vette a székely ember minden képességét, hogy már nem volt tulajdonképpen nyugalma, mikor a szó igazi értelmében vett háziipari munkásságát folytathatta volna. A gyártási eljárások lassan a nagy tömeg előtt feledésbe mentek, míg másoknak fő kereseti lehetőségévé váltak s így kialakultak a

falusi kismesterségek.

Ezek sem állandók, ami az anyagot és diszítési módot illeti, csupán a készítés maga marad azonos. Nagyobb előkészületet, befektetést és rázását igényelnek. Nem úzheti akárki. Ha nem is nehéz elsajátítani a gyártási műveleteket, eljárásokat és mesterségbeli fogásokat, de a legelemibb tapasztalat nélkül egyiket sem lehet folytatni.

A kismesterségek között vannak olyanok, melyeket az állam közgazdasági fontosságuk miatt és könnyebb ellenőrzésük végett szinte iparrá emelt. Ilyen nálunk a molnárság. Négy paraszthalmom és egy múmálom van a faluban, valamennyi vízi erőre berendezve. A paraszthalmok közül egy „alulesapós“, ahogy itt nevezik; a másik malom közelsége miatt a víznek nem volt elég esése, hogy a kerék fölé vezessék.

Ugyancsak megélhetést jelentő kismesterség lett a kerekesség. De elég sok az ács, fafaragó és építő. Kisebb jelentőségű a kőfaragás, mint falusi kismesterség. Ellenben soha nem veszíthet fontosságából az öltözet előállító mesterség, mely maga is több ágra bomlik a nemek és az öltözet anyaga szerint. Vannak egyszerű falusi asszonyok, kik egyes női, fehérneműket és felsőruhákat varrnak cserealapon; munkáért munkát

kapnak. A férfiruházat változatosabb és több kismesterségnek ad foglalkozást. A fehérharisnya készítője, a harisnyavarró posztoujjasokat és mellényeket is készít. Régebben ő készítette a zekéket és szokmányokat is, melyek annyira jellemzők voltak a havasalji emberre. A bőrrős bélést is ő illesztette bele, amit a sapkavarró készített el. Ezek a falusi timárok pompásan értettek a bőr cserzéséhez és kikészítéséhez. Ők készítik a himzett bundákat, báránybőrsapkákat és subákat is.

A mindennapos szükségleteket kielégítő kismesterségek mellett még sok virágzott itt hajdan. Volt zszindelyfaragó, létra- és csatorna-készítő, teknővájó, vályukészítő, kaskötő, seprűkötő, szalmafonó, kosárfonó, sőt székely butorasztalos is. A termékeket idegenbe is vitték, de mikor látták, hogy sokat kell hordozni egyik vásárról a másikra, félbenhagyták. Azóta más falusiaktól szerzik be a szükséges háziipari termékeket. Egy részét átvették a magyar cigányok. Zszindelyt, létrát és csatornát Sófalva szállít, szalmaárut a küüllőmentiek hoznak. A teknővájás, kaskötés, kosárfonás, seprűkötés valamint a ritkábban előforduló szitakötés cigányok keresete lett. Pedig ma is vannak olyan keresett cikkek, melyeknek készítése után meg lehetne élni. Amig Parajdon fuvaroznak, kötélverőre nagy szükség volna.

Kevesebb forgalmat mutat fel az olajtörő is. Régebb minden családfő nagy gondot fordított a család téli olajellátására. Bükkmakkból és napraforgóból sajtolt olajjal főzték bőjtős ételeiket. Ma erről is inkább lemondanak.

Székely-lékre festett tulipános butorokat ma egy asztalos sem készít. Nincs kereslet benne. Dióbarnára festett, cifra faragású butorok jöttek divatba. A férjhezadó leány semmi pénzért sem sorozná hozományába közé a tulipános ládát, ágyat, szekrényt vagy a hosszú kancsós fogast. Nem kell.

Hasonló sorsra jutott a laposkötő-szövés is. Régen mindenütt azt használták. Tartós volt és izléses. Ma mindent kiszorít az olcsó madzag.

A falusi kismesterségeknél is áll a szabály, hogy minden első sorban célszerű legyen. A díszítések és cifraságok túnedeznek. A nép ma az egyszerűt találja szive szerint valónak. A sima vonalak utat törtek maguknak az egyszerű népi lakásokba is és nincs messze az idő, mikor ott fogják győzelmüket ülni.

Mellégfoglalkozások

Nevetséges volna, ha nem volna szomorú, hogy falun igen sok esetben a főfoglalkozás csak jelleget ad, de a mellékfoglalkozásból élnek. Nemcsak szegény vidékeken van ennyi mellékfoglalkozás, nem csupán a népfőlősleggel rendelkező tájakon talál ki mindent az emberi ész, amiből meg lehet élni. A mellékfoglalkozások elég nagy hányadát a kereslet szüli. Ahogy a kereslet megszűnik, azonnal félbenhagyják az egészet. Ebben különbözik a kismesterségtől, mely még vergődik, hogy piacot teremtsen magának, továbbá abban, hogy tömegesen foglalkoznak vele.

A mellékfoglalkozások rövidebb időközönként váltakoznak. Állandó jellege vajmi kevésnek van. A közelmúlt letűnt mellékfoglalkozásai közé tartozik a *taplószedés*. Fiatalemberek és legények nagymennyiségű taplót gyűjtöttek kismesteremberek számára, kik dísztárgyakat készítettek belőle. Divatban volt a taplósapka, kefetartó, gyermekkötény, öv stb. Eltűnésével a ruházatkodás lett egy árnyalattal szerényebb.

Komolyabb jövedelmi forrás volt a *szekeresség*. Az állandó és rendszeres gépkocsijáratok beindítása előtt a jó lovakat tartó gazda

alkalmilag sok pénzt kapott abból, hogy pereskedő embereket vitt törvényre a megyeszékhelyre vagy vásárosokat távoli állatvásárookra. A szekerekesek rendes végállomása Udvarhely, Vásárhely, Gyergyó vagy valamelyik kükküllómenti falu volt.

Ezzel rokon, de több egyéni kockázattal járó foglalkozás volt a fuvarosság, ha a fuvaros saját portékáját szállította távoli piacokra. A vásár biztos volt, csak a hazatérés bizonytalan. Az egész Sóvidék népe híres fuvaros. A korondiak Bukarestig viszik az edényt, a siklódiak Brassóig és Kolozsvárig a cseresznyét; az atyhaiak szerszámfával, csatornával és lapáttal egész Erdélyt bejárják, az etédiek az osztovátát, gyergyaiak a szőlőkarót egész a Mezőségig viszik. Jóllehet a híres borvízes székelyt elütötte a gépkocsi, ott áll helyette tiz más: a farkaslaki és remetei szekerekeseket is ideszámítva, akik többszáz kilométert poroszkálnak apró lovaikon egy körutjuk alkalmával.

Parajd nem tud nélkülözhetetlen cikket szállítani. Leggyakrabban Nyárádszeredába mennek deszkával meg épületfával, Gyergyóba sóval. E két út mellett előfordul, hogy Vásárhelyre mennek áruért parajdi kereskedőknek és italmérőknek. Megtörténik nagyritkán, hogy megrendelésre épületkövet visznek a Kükküllómentére.

A fuvarosság és szekeresesség már önmagában rendetlen életmódot jelent, de főként a fuvarozásnak az a módja, mikor a fuvaros csak hetek múltán térhet vissza családjához. Ellátása és ruházata hiányos, családi élete zilált és bizonytalan. Ezért kesergi a dal:

*Kis szekeres, nagy szekeres,
mind megüssza, amit keres.*

Még a háború utáni években is nagy volt a vásárjárás. Voltak jó módu kiscgazdák, kik készpénzszükségletüket rendszeres vásárjárással, nyereszkedéssel teremtették elő, nem ismertek távolságokat Erdély határain belül, de gyakran megfordultak Moldvában is, noha abban az esetben, ha a moldvai eladó nem tudott magyarul, hivatásos vásári zsidó tolmács közvetítésére szorultak. Mérhetetlen távolságokat gyalogoltak be. Mindig pontosan ismerték vidékenként a marha árát és szerencsésen üzérkedtek vele. Legtöbbször csak abban az esetben hajtották haza a marhákat, ha otthonuk a vásárlási helytől az eladás helyére való mentükben utba esett. Csak átmenetileg tartózkodtak otthon. Életük java részét az országutakon töltötték Segesvár, Brassó, Székelykeresztur, Udvarhely, Dicsőszentmárton, Marosvásárhely és Régen között. Nagyon kedvelték a gyergyói vásárokat, mert ott mindig jó üzletet lehetett kötni: Szárhegy, Ditró és Szentmiklós vásárainak mindig jó híre volt nálunk.

Ma szűkebb körre szorult a vásárlás határa. Inkább csak saját szükségletükre vásárolnak, azért pedig nem érdemes messzire menni. Inkább a Kükküllómentére és Marosszékre járnak, eladni Gyergyóba.

Nehéz élet volt. A vásárjáró úgy hányódott, mint a törvényen kívüliek. Ő azonban vigasztalta magát, mikor belekezdett a híres énekbe:

*Vásárkőből vásárkőbe járok én,
piros bornyu bornyuhússal élek én,
piros bornyu bornyuhússal élek én,
ha megkéssem, a babámná hállok én.*

A hatalmas embertömegeket foglalkoztató erdőmunkát nem lehet mellékfoglalkozásnak nyilvánítani, hiszen sok család kizárólag ez után él. Régebb még több embernek adott kenyeret. A Juhod mentén elhuzódó iparvasút korábban sok fadóntó, favágó, fafaragó, rakodó munkás és fuvaros dolgozott. Azóta nagyobb részük visszatért a földhöz. A tulaj-

donképpeni erdőmunkások hétfőtől szombatig az erdőn éltek. Vasárnap csak azért jöttek haza, hogy ruhát váltsanak és új tarisznyálást vigyenek magukkal. Turóspuliszka, kenyér és szalonna mellett végezték a nehéz munkát. Ott dolgoztak télen-nyáron megállás nélkül. Földkalibában hálta, főtt ételt nem ettek. Egyetlen, amit tehettek, a szakadatlan munka volt.

A *pásztoreMBER* helyzete más. A csordapásztor estére hazajár. Ha gunyája, vagy bocskora szakad, még aznap megigazíthatja. Estére főtt ételt eszik, esetleg még délre is visz az asszony, ha a nyomáshatár közel van. A havasi tinópásztor családotól felköltözik a havasra. Ott tölti az egész nyarat. Emberekkel csak szombatonként találkozik, mikor sőt visznek a marháknak. Megedzódik a természet ölén. Önbizalma megnövekedik, állandóan mókázik. Csupa kedély, faragatlan jóság az egész ember, ha nem bántják. Ha megtámadják, vérengzőbb, mint a havasi vadak. Ösztönelete sokkal jobban fejlett, mint más emberé. Életmódja azonban nem engedi meg, hogy tartalékoljon. Előrehaladást nem lehet látni nála, pedig a havasi élet, már csak kényszerűségből is, szerény. Ez sem mellékfoglalkozás; egyik-másik család harmadik nemzedék óta folytatja. Ugyanakkora hivatásérzettel csinálják, mint a számadó juhászok. Ellenben valódi mellékfoglalkozást úz a fűpásztor, éjjeli őr és piac-seprő.

Alkalmilag a kőbánya és vasuti munka, ki- és berakás is foglalkoztat néhány embert. Ez utóbbinak azonban csak némely ágakban van állandó jellege. Amíg szemet égetnek, szénrakó munkásra szükség van. Néha az alulról szállított épületanyag, liszt és más bolti áru kirakása és szállítása juttat keresetbe embereket. Jelentősége nem számottevő.

Különös, mikor a nyilkómentiek felkerekednek és kisebb-nagyobb csoportokban mennek Gyergyóba: a férfiak kaszálni, a fehérnépek, annak idején, aratni. Ezt a parajdi ember soha nem tette. Inkább elmegy Galócásra, Bánffyhunyadra, a komandói telepre fadónteni, Nagydizsnódra kocsisnak vagy Medgyesre az üveggyárba, de a szomszédba kaszálni soha. Némi büszkeség lappang az ilyen viselkedés mögött. Szívesebben beáll a nadrágos emberhez pénzért, akit különben semmire sem becsül, mint a harisnyás gazdához. Ha ezt tenné, úgy éri, emberi méltóságában alázkodnék meg. Ismerősnek, szomszédnak pénzért sem lesz alkalmazottja. Az asszonyok és leányok ősszel rendszeresen járnak a küllőmenti terekre törökbúza szedni. Javadalmazásként minden 11. véka csős törökbúza az övék. A kamaszodó gyermekek pedig minden nyáron mennek vasut gyomlálni. Parajdon kezdik és 5-6 hét alatt érnek le Balázsfalváig. Kicsiny keresetükkel hozzájárulnak egy-egy népes család fenntartásához.

A cséplőgépek elterjedése előtt, de még inkább az uradalmi nyomtatások korában aránylag sok szegény ember kereste kenyerét kézi csépléssel. Egész külön rend volt az övék: nyáron kenesztül könnyebb mezei munkákat végeztek, de télen által szakadatlanul verték a zsúpokat. Vagy napszámban dolgoztak vagy részében.

Aki még így sem bírja, bedeszkázza háza ablakait és családotól elmegy béresnek, kocsisnak távoli munkatelepekre. Kis elkeseredés van ilyenkor bennük, kis dac. Még akarják mutatni, hogy dolgozó ember a „jég hátán is megél“ csak éppen Parajdon nem. Soknak sikerül új életet kezdeni, soknak nem. Ettől függetlenül vagy visszatérnek valaha vagy soha. Megtörtént, hogy gyermekei jöttek vissza; mások utólag eladták a házat, hogy ottani adósságaikat ki tudják fizetni s ezzel elválták a visszatérés útját. Az elszármazottak közül később sokan mes-

terséget tanultak.

A parajdi munkás messze vidéken jó nevet szerzett magának. Félországreszt Parajd látott el kötőrővel, méterfavágóval, talpfafaragóval, fuvarossal, igás kocsissal. Ilyen igzságos munkás embert nehéz találni; felháborodik, ha amerikázást lát, csak a két keze munkája után akar megélni. Több nem kell, mint amire rádolgozott, de azt aztán nem hagyja, még ha fejszéhez kell nyulnia is.

1 A posztót ponyvából készítik. A ponyvát víz által hajtott hat- vagy több-botos dürrückölőbe teszik, hol a botok ütése meleg víz hatása alatt tömöríti és lomositja.

2 A csergét fordított kup alakú famedencékben a lezuhanó viz forgatja, míg elkészül. Ez a ványoló. A csergét tehát ványolják, a posztót dürrückölik. A dürrückölő neve másutt dobogó.

TUDOR ARGHEZI: VERSEK

Fordította: GRÉDA JÓZSEF

ALTATÓDAL

*Építs, Uram, kunyhót neki
napsütötte vén fűzesbe:
elég, ha mint virág, kicsi,
s szűk, mint egy rózsás fülecske.*

*Udvarára önts tavacskát,
min gyufányi csónak mehet,
hogy tükrében megláthassák
a végtelent és az eget.*

*Zöld békáját, pillangóját
hadd kergesse ott le meg föl:
azt a rejtett fűzest ójják
napsugarak a hidegtől.*

*És talán még csöpp festéket
s papírt adj, hogy minden este
festve dicsérhessen Téged,
a Te neved százszor festve.*

*S mikor aztán minden kész lesz,
megy apu is kicsijéhez.*

LACHE

*Szúrós mint a szeg,
mint a penge, éles,
vagy locskán beszédes,
titkait így őrzi meg.*